החולץ ליבמתו פרק רביעי יבמות

ג.

אלו שני דורות זכה משלימין לו לא זכה פוחתין לו דברי ר' עקיבא וחכמים אומרים זכה מוסיפים לו לא זכה פוחתין לו אמרו לו לרבי עקיבא הרי הוא אומר והוספתי על ימיך חמש עשרה שנה אמר להם משלו הוסיפו לו תדע שהרי נביא עומד ומתנבא הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו ועדיין לא נולד מנשה ורבנן מי כתיב מחזקיה לבית דוד כתיב אי מחזקיה נולד אי מאיניש אחרינא: אשתו שמתה וכו' יבמתו שמתה וכו': אמר רב יוסף כאן שנה רבי משנה שאינה צריכה:

הדרן עלך החולץ

רבן גמליאל אומר אין גט אחר גט ולא מאמר אחר מאמר ולא בעילה אחר בעילה ולא חליצה אחר חליצה וחכמים אומרים [א]יש גט אחר גט [ב]ויש מאמר אחר מאמר [ג]אבל לא אחר בעילה ולא אחר חליצה כלום [ד]כיצד עשה מאמר ביבמתו ונתן לה גט צריכה הימנו חליצה עשה מאמר וחליצה צריכה הימנו גט עשה מאמר ובעל הרי זו במצותה [ה]נתן גט ועשה מאמר צריכה גט וחליצה נתן גט ובעל צריכה גט וחליצה נתן גט וחלץ [ו]אין אחר חליצה כלום חלץ ועשה מאמר נתן גט ובעל או בעל ועשה מאמר נתן גט וחלץ אין אחר חליצה כלום אחת

מוסיפין [ז]לו. והא דאמר במועד קטן (דף כמ. ופס) בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא פשיטא דזכות גדול מועיל כדאמר בשבת (דף קנו: ופס) אין מזל לישראל ומיהו לא שכיח שישמעה המזל כדמוכח בתענית (דף כה.) גבי עובדא דר"א בן פדת:

משלו הוסיפו [ז]לו. וקרי ליה תוספת לפי מה שנגזר לפמות ע"י עון והא דאמר בפ"ק דחגיגה (דף ד: ופס) גבי איתתא מגדלא נשיא כי חזינן לרבא מרבנן דמעבר אמיליה מוסיפין ליה אר"י דניחא ליה לר"ע דאין זה תוספת כיון שנגזרו לשום אדם:

תדע שהרי נביא עומד. ואי"ת והלא אם לא התפלל חזקיהו על עצמו היה מת והיתה נבואה בטלה אלא ע"כ אין הנבואה מתבטלת אלא מה שראוי להיות אם לא היה חוטא א"כ היכי מוכח מכאן דמשלו הוסיפו לו אפי' לא הוסיפו לו משלו ומיה כבר כל שנותיו שנגזרו לו מה שלא נתקיימה הנבואה לפי שחטא ואילו לא חטא ונשא אשה בשנים הראשונים היה מוליד ואר"י דשמא הדורות נגזרו להוולד באותו הזמן ובאותו הפרק שהם עולדים ובשני התוספת נגזר לו להולד מנשה:

שנה רבי משנה שאינה צריכה. פ"ה דזיל קרי בי רב הוא וקשה דבכמה מקומות שונה המנא מה שבפסוק בפירוש ועוד דגרשה ומתה מותר באחותה אינעריך למידק הא לא מתה אסירא דלא כתיב בהדיא ודרשינן לה בפ"ק (דף ח:) מעליה בחייה כל שבחייה אפילו אתגרשה אלא גרשה לר"י דיבמתו היא משנה שאין צריכה דכיון דתנא אשתו כ"ש יבמתו א):

הדרן עלך החולץ

רבן גמליא'. אין מאמר אחר מאמר. אתי אפי' כרבנן דרבי עקיבא אע"ג דקידושין לדידהו תופסין בחייבי לאוין ותפסי קידושין אחר כיאה התם היא משום דהוו קדושין דאוריימתא דע"י כיאה פקעה זיקה אבל הכא שהיא זקוקה לו אין לו לתפוס אלא מדרבנן ולא תקון רבנן שיהא מאמר אחר מאמר ולהכי לא קאמר בגמרא עלה זו דברי ר' עקיבא ולא כמו שפי' ריב"ן דר"ג כר"ע: **ולא** בעילה אחר בעילה. היינו אחר בעילה כשרה אבל אחר בעילה פסולה כגון כיאה שאחר הגט יש אחריה כיאה כי היכי דיש אחריה מאמר כמו שאפרש בגמ': **ולא** חליצה אחר חליצה. היינו אפילו אחר חליצה פסולה: **עשה** מאמר ביבמתו ונתן לה גט צריכה חליצה. היינו נתן גט סתם אף לזיקתו אבל אם נתן גט למאמרו צריך אף ליבם דאמר בפ' ד' אחין (לעיל דף לב.) דהוצרה אפי' היא דמאי דעבד שקליה: **עשה** מאמר וחלץ צריכה היבמי גט. הכא לא תני אין אחר חליצה כלום משום דאכתי צריכה גט למאמר שכבר ולא תני ליה אלא היכא דאחר חליצה אין צריך לעשות כלום: **חלץ** ועשה מאמר בו'. אומר ריב"ן לא הוה צריך למיתני כלל דכיון דתנא נתן גט וחלץ אין אחר חליצה כלום אע"פ שהיא פסולה כ"ש דאחר חליצה כשירה אין אחריה כלום אלא כל הענייניס שונה:

עשה

דהוי כיאה פסולה משום גט קמא ולא קניא לגמרי: **אין לאחר חליצה כלום.** ואע"ג דחליצה פסולה היא דאי הוה בעי לייבומי לא מצי ואפ"ה דמיא לגמרי ואין אחריה כלום דאי הדר ומקדש לה במאמר או בביאה לא בעינן גט וכדרבי עקיבא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין והכי מפרש בגמ' דמתני' ר"ע היא: **אלא** עשה כה מאמר. או נתן גט אחר חליצה אינו כלום כדמתני כסיפא אין אחר חליצה כלום שאין מאמר וביאה תופסין בה אחר חליצה כר' עקיבא. וגבו דאחר חליצה לא הוה צריך למיתני גט לאשמועינן דאין לאחר ביאה כלום זיקת יבומים ובהאי גט בעי ליה בלא חליצה תנא נמי גט דאחר חליצה והכי מפרש בגמ' [נג:]: **או בעל ועשה מאמר.** או נתן גט אחר ביאה או אלא אין לאחר ביאה כלום זיקת יבמים דגט שנתן אחר ביאה מגרש לה כאשתו גמורה ולא בעיא חליצה ואם רצה להחזיר מחזירה וחליצה שעשה אחר ביאה אינה מועלת כלום דאין עליה זיקת יבמין. ומאמר דאחר ביאה לא הוה צריך למיתני דפשיטא לן דלא מהני דלמאי ליהני הא אפילו מאמר אחר מאמר ביבם אחד ובביאה אחת במקום אחר דאין קידושין תופסין בחלוצתו תנא נמי בעל ועשה מאמר והכי מפרש בגמ' [שם]: **אין אחר חליצה כלום.** אריש קאי וכדפרישית לעיל. ואלישנא דסיפא דקתני או בעל ועשה מאמר או נתן גט וחלץ הוה שייך למיתני אין אחר ביאה כלום ובגמרא [שם] קא בעי ליה:

אחת

מסורת הש"ס

א) [ויקרא יח], ב) [לקמן נב.], ג) [דברים כה], ד) [שם], ה) [לקמן נב.], ו) [רש"ז],

תורה אור השלם

ו. וְיִקְרָא עַל הַמִּזְבֵּחַ בִּדְבַר יְיָ וְיֹאמַר מִזְבֵּחַ מִזְבֵּחַ כֹּה אָמַר יְיָ הִנֵּה בֵּן נוֹלַד לְבֵית דָּוִד יֹאשִׁיָּהוּ שְׁמוֹ וְזָבַח עָלֶיךָ אֶת כֹּהֲנֵי הַבָּמוֹת הַמְקַטְּרִים עָלֶיךָ וְעַצְמוֹת אָדָם יִשְׂרְפוּ עָלֶיךָ: מלכים א יג ב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נתן גט וכו' לתקוני. נ"ב ע"ל דף נג ע"ב דיש לו גט בגט נ"ב רק דטוא לתמכתא: (ב) ד"ה וחליצה וכו' לא מפטרא. כשאר יבם שכונס את יבמתו:

מוסף רש"י

שייך לעמוד קודם ועל הסוטה. דקינא לה ונסתרה, דהויא עליו בגלוי דלא יוכל בעלה ועי' (קדושין סח:). קב ונקי. כלומר במקומות מוסגין מחכר במשנה, אבל נקי הוא, שהלכה כמותו בכל מקום (שרובין סב: וכעי"ז בכורות פג:) לו: לא לימד הרבה כשאר חבריו אלא מה שאומר בגית המדרש נקי הוא שהלכה כמותו לעולם (נידה מז:). בהמצאו. משמע שאינו מלוי בכל עת (לקמן קה:). באספקלריא. מחילה שהוצלת בגיסים לפניה, המאירה. מבלשה זו שיאלין בה, ויש שאינה מאירה לסם כל כך ואין יכולין לראות ממש (סוכה מח:). ריחיד אימת. מלוי לו לכתיב בהמלאלי (ר"ה יח:).

הדרן עלך החולץ

תוס' חד מקמאי

דלא בעין שאר והבל מדרים דקא' הבא אליבא דר' עקיבא דמתני' דבעי שאר קאמר ולדידיה אין הולד ממזר ואע"ג דכתיב לא תהיה לא מפרשינן מגיה דלא תפסי בה קדושי' דללאו הוא דאתא. והכי איתא בפ' האשה (רבה) דתניא התם בה דר"ע דאמר אין קידושי' תופסי' בחייבי לאוין אבל חכ"א אין ממזר מיבמה. ולימא אין ממזר מחייבי לאוין האי תנא דר"מ הוא דאמר מחייבי לאוין דשאר הוי ממזר מחייבי לאוין נדיוי לא הוי ממזר (ו) ורבנן דאמרין אין קדושין תופסי' איבא למימר דרב תנא הוא ופליג א"נ אמר (ז) לך רב הונא אנא דאמר ביבמה כה"ג דתנינן הרי את מקודשת לי ע"מ שיהלוין לך יבמיך ובו' אינה מקודשת אלמא אין קדושין תופסין ביבמה שאילו היו קדושין תופסין ביבמה לא הוי דבר שלא כ"ל. וס"ל לרב דלא מתוקמה התם מתניתא כר"מ דהא לר"מ אדם מקנה דשלב"ל בדתניא קונם שאיני עושה לפיך א"צ להפר ר"מ אומר

תוס' חד מקמאי

(המשך) יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו ולא ס"ל לרב התם אוקימתא דאוקמ' רבה בר רב הונא בריה דר"י באומר יקדשו ידים לעושיהם. ושמואל מספקא ליה וס"ל אין ממזר מיבמה ממזר ודאי אבל ספק ממזר הוי וכיון דס"ל כשמואל יש ממזר ספק מיבמה והא דתניא הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה ועל שומרת יבם שאין הולד ממזר. (בנדרים) [לצדדין] קתני בנדה אינו ממזר כלל אפי' בספק בשומרת יבם אינו ממזר ודאי אבל ממזר ספק הוי. ואסור בממזרת ואסור בישראלית. ואית דבעי מימר דאע"ג דס"ל לרב דאין קדושין תופסין מודה הוא דאין הולד ממזר ולא סליג אמתניתא. ושמואל נמי אע"ג דמספקא ליה אם קדושין תופסין בה אי לא מודה הוא דאין הולד ממזר [ואמנם] ממאי דאמר הכא דלאביי מספקא בשומרת יבם או כרב או כשמואל לא משמע הכי אלא משמע דהא בהא תליא אם אין קדושין תופסין בה הולד ממזר ואם קדושין תופסין בה הולד כשר:

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ה מהלכות יבום הלכה יד טוש"ע אה"ע סימן קע סעיף ג:
ב ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו:
ג ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף יב:
ד ד מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעי' ג:
ה ה מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף ט וסעיף י:
ו ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף יד:

תוספות ישנים

למרן קושיא לגליל דפרק לעיל לר' עקיבא למאי אינעריך היא מוטבה וכו' וצ"ע לעיל. והשתא טכל לומר דשפיר אינעריך היא מוטבה לגיא נוסה לומר דלא תפסי בה קדושי. דאי לא כתיב בנוסה מוטבה ה"א דתפסי בה קדושי ולא הוי הולד ממזר כמו בסוטה דטולטו מחד קרא נפקי דמתיב לגיות וכו' א"כ תפסי בהו קדושי דקרא דלגיות קאי נמי אמתחיר בגרוסה עם סוטה וכו' (קמ"ל קרא דסוטה) כ"ג לתפ"ר: **א) ואע"ג** דבני יבמה אינא לגידק בתחותה אין בתחה לא כדדייקי' בפ"ב. ר' יוסף ליה ליה הוה דייקא דקסבר אין דיקה אבל בגא דאמתי בריה אלא תדהים כל שבחייה לגרשה אחריתא מדמעיא לגדרשיה בפ"ק (דף ח ע"ב) ונשאת לאחר נמי אינעריך דלא תימא כי לא מתה נמי כיון שנשאת לאחר ממתה דמיא. מאחר דאסור לחזיר גרושתו משנשאת והוה אמינא דשרי בחתיתה:

הערות

א) [ויקרא יח], ב) [לקמן נב.], ג) [דברים כה], ד) [שם], ה) [לקמן נב.], ו) [רש"ז],

ו) וקרא דלא מלגא לגון מוספת הוא: **זכה מוסיפין לו.** אלא שמתחלה היו רוצים לפחות משניו: **תדע.** שמתחלה כשנולד נספקו לו כל אותו מוספת: **שהרי נביא נמנכא.** בימי יכיעם שנים הרבה קודם הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו ובשעת מלוי של חזקיה עדיין לא נולד מנשה שממנו יצא יאשיהו הוי אומר בשעת מלוי גזרו לפחות משניו וכשזכה השלימו לו: **משנה שאינה צריכה.** דאיל קרי בי רב הוא עליה בחייה[ה] אלא לאחריה אחותה אלא בחייה:

הדרן עלך החולץ

רבן גמליאל אומר. סדר משנה זו שלא תטעה לשנס הגירסא שנספרים סדר יכם אחד ויבמה אחת מתלה מפרש דין גט וחליצה ובילה שאחר מאמר ואח"כ מפרש דין מאמר ובילה וחליצה שאחר הגט ואח"כ דין מאמר וגט ובילה שאחר החליצה ואח"כ דין מאמר וגט וחליצה שאחר הבילה וכן סדר יכם ל' ושמי יבמות: **אין גט אחר גט.** שתי יבמות לאדם אחד מאת אחד ונתן גט לזו וגט לזו אינו אסור בקרובות שניה לפי קמא אהני הא פקעה זיקה דתרוייהו והוי כמגרש נכרית ואי קמא לא אהני למידחי בתרא נמי לא אהני והלכך לאו גרושתו היא. וכן שני יבמין ליבמה אחת ונתן זה גט וזה גט האחרון אינו כלום ומותר בקרובותיה וטעמא כדפרישית: **ולא מאמר אחר מאמר.** כין ביבם אחד לשתי יבמות כין שני יבמים ליבמה אחת האחרון אין כלום לפסול את הראשונה עליו ואינה צריכה הימנו גט ולא ליאסר בקרובות השניה: **ולא בעילה אחר בעילה.** בא על זו ואחר ובא הוא או אחיו על לרתה ביאת זנות בעלמא הוא ואין אסור בקרובותיה: **יש גט אחר גט.** דקמא לא דמה לגמרי הלכך אכתי איכא פגנא זיקה דהא בעיא חליצה הלכך אהני בתרא והוא גרושתו ואסור בקרובותיה: **כיצד.** לאו אפלוגתא קאי אלא מלתא בפני עצמה היא ואיכא אחד ואיכא אחת קאי והכי קאמר כיצד דין יבם ויבמה והכי מפרש בגמ'[ב]: **צריכה הימנו חליצה.** ואם רצה לכנוס לא יכנוס דכיון דהתמיל בגירושין קיימא עליה כלא יבנה[ג]: **צריכה הימנו גט.** דחליצה אפקעתה לזיקתה ובעי גט לאפקועי קדושין דליה דחליצה לא מפקעת קידושין: **הרי זו במצותה.** מפרש בגמרא[ד] אף זו במצותה: **נתן גט ועשה מאמר.** בחותה יבמה עצמה אפי' ר"ג מודה דיש מאמר אחר הגט דמספקא ליה אי גט דחי אי לא ודלמא גט לא דחי והאי מאמר יבמין בה וכ"ש לרבנן דאמרי גט דוחה קנא ומשייר קנא אהני מאמר למיקני שיורא דגט ולריך גט למאמרו וחליצה לזיקתו ויבומי לא דמגט קמא קיימא עליה כלא יבנה: **נתן גט ובעל.** אסור לקיימה דקמה עליה כלא יבנה ולריכה גט לביאתו וחליצה לזיקתו. גט לביאתו ואפילו לר' עקיבא דאמר (לעיל י:) אין קידושין תופסין בחייבי לאוין דהא הך ממני' כולה ר' עקיבא היא כדמפרש בגמ'[ה] הכא מודי דתפסי קידושי ביאה דגט לאו כחליצה דמי[ו] לאפקועי כולה זיקה לגמרי אלא עמדה עליו בלאו גמור: **וחליצה.** לזיקתו. וכגון לאוהיה לא מפטרא[ז] ו)[כמו] שאחר כונס את יבמתו שיכול לפוטרה בגט משום דהוי ביאה פסולה משום גט קמא ולא קניא לגמרי: **אין לאחר חליצה כלום.** ואע"ג דחליצה פסולה היא דאי הוה בעי לייבומי לא מצי ואפ"ה דמיא לגמרי ואין אחריה כלום דאי הדר ומקדש לה במאמר או בביאה לא בעינן גט וכדרבי עקיבא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין והכי מפרש בגמ' דמתני' ר"ע היא: **אלא** עשה כה מאמר. או נתן גט אחר חליצה אינו כלום כדמתני כסיפא אין אחר חליצה כלום שאין מאמר וביאה תופסין בה אחר חליצה כר' עקיבא. וגבו דאחר חליצה לא הוה צריך למיתני גט לאשמועינן דאחר חליצה לא בעל ועשה מאמר אלא מיידי דבעי למיתני גט דאחר בעילה כדקתני או בעל ועשה מאמר ונתן גט לאשמועינן דאין לאחר ביאה כלום זיקת יבומים ובהאי גט בעי ליה בלא חליצה תנא נמי גט דאחר חליצה והכי מפרש בגמ' [נג:]: **או בעל ועשה מאמר.** או נתן גט אחר ביאה או אלא אין לאחר ביאה כלום זיקת יבמים דגט שנתן אחר ביאה מגרש לה כאשתו גמורה ולא בעיא חליצה ואם רצה להחזיר מחזירה וחליצה שעשה אחר ביאה אינה מועלת כלום דאין עליה זיקת יבמין. ומאמר דאחר ביאה לא הוה צריך למיתני דפשיטא לן דלא מהני דלמאי ליהני הא אפילו מאמר אחר מאמר ביבם אחד ובביאה אחת במקום אחר דאין קידושין תופסין בחלוצתו תנא נמי בעל ועשה מאמר והכי מפרש בגמ' [שם]: **אין אחר חליצה כלום.** אריש קאי וכדפרישית לעיל. ואלישנא דסיפא דקתני או בעל ועשה מאמר או נתן גט וחלץ הוה שייך למיתני אין אחר ביאה כלום ובגמרא [שם] קא בעי ליה:

אחת

ו) ע"ל דף נב ולקמן (ל"ב) אין קדושין תופסין ביבמה.
ז) ל"ל אמר לך רב תנא דאמרי סקר תנא ביבמה כהדה דתניין בקדושין (פ"ב).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com